

อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

วัดบวรนิเวศวิหาร

เรียบเรียง

กองทุนไตรรัตนานุภาพ

เพื่อการศึกษา การเผยแผ่ และการพิทักษ์ความมั่นคง

ของพระพุทธศาสนา

พิมพ์เผยแพร่เพื่อความรู้ ความเข้าใจ

ในศาสนธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๔

ISBN 974-85738-9-3

อยู่เย็นเป็นสุข

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ)

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๔

- พิมพ์เผยแพร่

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ พระศิวการพิมพ์ โทร. ๕๓๘-๘๑๒๗, ๕๓๙-๘๖๓๒

๓๒/๒๐๕ หมู่ ๘ ลาดพร้าว ๘๗ บางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

นางสาวจารุพรรณ วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

พุทธศักราช ๒๕๓๔

คำนำ

เคยตั้งใจไว้นานแล้วว่า ถึงเทศกาลปีใหม่ในแต่ละปี จะพิมพ์หนังสือเล่มเล็ก ๆ แจกปีละเล่ม พอปีนี้ก็มีงานเกี่ยวกับหนังสือเล่มใหญ่ ทำให้การเรียบเรียงหนังสือวันปีใหม่ช้าไป จึงได้ตัดสินใจนำเรื่องที่สำคัญ สำหรับความคิด การแสดงออกของพุทธศาสนิกชน นั่นคือ การหาความสุขให้แก่ชีวิต ท่ามกลางปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง แม้จะมีการพูดกันว่าไม่มีปัญหา แต่แท้ที่จริงแล้วมีปัญหามากโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต ซึ่งประเด็นสำคัญอยู่ที่วิกฤตทางปัญญา ในการวินิจฉัยตัดสินใจ การทำใจ การปลงให้ตก การหักห้ามใจเป็นต้น จึงได้นำเรื่องอยู่เย็นเป็นสุข มาเสนอเป็นแนวคิดเพื่อพิจารณาสำหรับปีใหม่นี้

ความรู้สีกอีกประการหนึ่ง ซึ่งค่อนข้างเป็นมรดกบาปที่ถาวรสำหรับมนุษยชาติ นั่นคือ ความคิดในทำนองเบียดเบียน และริษยา ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความรัก ความเมตตา กรุณาต่อกัน จนพร้อมที่จะแสดงความชื่นชมยินดีในความเจริญก้าวหน้า การได้ลาภ ยศ สรรเสริญ ความสุข ในทางที่เหมาะสมที่ควรของผู้อื่น แม้จะมีการตอกย้ำเรื่อง พรหมวิหารคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กันมาก แต่คนส่วนมากกลับตกอยู่ภายใต้อำนาจของ**ความโกรธแค้น**

ความอาฆาต พยาบาท ความเบียดเบียน ความริษยา และ
อคติ อันเป็นการสวนทางกับพรหมวิหาร ซึ่งเป็นเรือใจ
ของคนทุกคน ที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงได้นำ
เสนอเรื่อง ทำไมจึงเป็นกันเช่นนี้ เพื่อเป็นการเตือนจิตสะกิดใจ
ให้ช่วยกันคิด ช่วยกันหลีกเลี่ยงหีนีอามรณ์ที่เป็นข้าศึกต่อความดี
คือวิหิงสา และริษยา เพราะสังแห่งโลกและชีวิตนั้น

**การไม่เบียดเบียนกันคือการสำรวมระวังในคน สัตว์
ทั้งหลายเป็นความสุขในโลก**

ความริษยาสามารถทำให้พินาศได้เสมอ

ที่สำคัญคือใจที่ประกอบด้วยวิหิงสา ริษยานั้น จะหา
ความสุขไม่ได้เลย ไม่ว่าปัจจัยภายนอกจะดีวิเศษอย่างไรก็
ตาม เพราะความสุข หรือผู้ที่ทำหน้าที่เสวยอามรณ์สุขทุกข์
นั้นอยู่ที่ใจ หากใจยังถูกเผาผลนด้วยแรงกิเลส ๒ ประการ
ดังกล่าวแล้ว ความสุขก็ป่วยการที่จะกล่าวถึง

อีกประการหนึ่ง ทศนคติของชาวพุทธที่มีต่อพระสงฆ์
นั้น มีลักษณะที่เล็งผลเลิศจนเกินความเป็นจริงเอามาก ๆ จึง
ต้องการที่จะทำความเข้าใจในเรื่องนี้กันตามความเป็นจริง
จึงได้เสนอเรื่องความงามตามหน้าที่ อันเป็นการแสดงหน้าที่
ของชาวบ้านในฐานะของอุบาสก อุบาสิกา ที่แปลว่าผู้ใกล้ชิด

พระรัตนตรัย และหน้าที่ของพระที่จะต้องทำต่อชาวบ้าน และชาวบ้านจะต้องปฏิบัติต่อพระ ในฐานะที่เป็นพุทธบริษัทผู้รับผิดชอบพระพุทธรศาสนาด้วยกัน แต่ละคนได้ชื่อว่าเป็นธรรมเสนาคือทหารในกองทัพธรรมด้วยกัน ถ้าแต่ละฝ่ายยอมรับ นับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ ทุกคนจะอยู่ในจุดของตน เป็นผลให้เกิดความงามตามหน้าที่สำหรับตนแต่ละคน ภารกิจที่พุทธบริษัทจะต้องมีต่อพระพุทธรศาสนา และตนเองก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี

ในปี ๒๕๓๔ นี้จึงเสนอท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมด้วยเรื่องที่ย่อยง่ายจะมีปัญหาต่อสุขภาพจิตซึ่งหากว่าบุคคลมีปัญญาเป็นหลักในการดำรงชีวิต อย่างมีความรู้เท่าทันตามความเป็นจริงของทุกสิ่งในชีวิตแล้วปฏิบัติไปตามเหมาะสมตามควรแก่กรณี อารมณ์ เหตุการณ์ บุคคลนั้น ๆ จะได้ชื่อว่าเป็นการครองตนได้ดี แน่แน่นอนผลคือความสุขย่อมจะเกิดขึ้น เพราะสามารถขจัดเหตุแห่งความทุกข์ และสร้างเหตุของความสุขได้ด้วยตนเอง

พรปีใหม่หรือปีไหนก็ตาม เป็นเพียงกุศลเจตนาอันเกิดขึ้นจากความรัก ความเมตตา กรุณาความหวังดี ที่ต้องการให้คนที่ตนรัก เมตตา กรุณา หวังดี มีความสุขความสงบ ความเจริญตามสมควรแก่ฐานะของตน แต่พรนั้นจะเกิดผลขึ้นมาไม่ได้ ถ้าเหตุแห่งพรไม่ได้สร้างขึ้น พระพุทธเจ้าจึงทรง

แสดงไว้โดยสรุปว่า “ละเหตุแห่งทุกข์ได้ เป็นสุขในที่ทั้งปวง”

ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดดลบันดาลอภิบาลรักษาให้พุทธศาสนิกชน ผู้ได้รับและอ่านหนังสือเล่มนี้ และท่านที่ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนของทุนไตรรัตนานุภาพทุกท่าน ได้ประสบความสุขกาย สบายใจ ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย เพราะสามารถตัดเหตุแห่งทุกข์ โศก โรค ภัย ได้ด้วยธรรมเนียมปฏิบัติได้ประสบความสุขความเจริญตลอดกาลนาน

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ อิตญาโณ)

ผู้ดำเนินงานกองทุนไตรรัตนานุภาพ

วัดบวรนิเวศวิหาร

มกราคม ๒๕๓๔

อยู่เย็นเป็นสุข

พุทธศาสนิกชนที่ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้าก็จะพบว่า หลักคำสอนทั้งปวงในทางพระพุทธศาสนา
เป็นการแสดงเรื่องของความทุกข์ เหตุเกิดของความทุกข์
ความสุข และเหตุเกิดของความสุข ที่เราสรุปรวมเป็นหลักของ
อริยสัจทั้ง ๔ ประการนั่นเอง

ประเด็นที่ควรทำการศึกษาในตอนต้นคือ การจะเข้าใจ
เหตุผลที่จะนำบุคคลผู้เข้าใจให้ประสบความสุขนั้น หลักการ
ที่ถือว่ามีความสำคัญคือ พื้นฐานจิตใจของบุคคลที่มีธรรมะ
อันสามารถเป็นที่พึ่งพำนักเป็นเหตุให้เกิดความสุขแก่บุคคล
เหล่านั้นได้

พระผู้มีพระภาคเจ้าในฐานะที่เป็นศาสดาผู้เอ็นดูปรารถนา
ที่จะให้เกิดประโยชน์ อันมีลักษณะเกื้อกูลและความสุข
แก่บุคคลทั้งหลายรับสั่งแนะนำสั่งสอนเอาไว้ ให้บุคคลทั้ง
หลายอยู่อย่างมีที่พึ่ง อย่าอยู่โดยไม่มีที่พึ่ง เพราะคนที่อยู่
โดยไม่มีที่พึ่งจะประสบความลำบาก แต่ถ้าอยู่อย่างมีที่พึ่ง
ได้แล้วก็จะประสบความสุข ได้ทรงแสดงธรรมะเพื่อเป็นที่พึ่ง
ของบุคคลไว้ ๑๐ ประการ คือ

การพยายามสำรวมระวังรักษา กาย วาจา ของตนให้อยู่ใน
ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ตลอดถึงศีลในพระพุทธศาสนา

เพียรพยายามศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กับตนเอง และเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น

การคบหาสมาคมกับบุคคลทั้งหลาย ให้เลือกคบหาสมาคมกับ คนที่เราเรียกว่ากัลยาณมิตรซึ่งแสดงออกมาในรูปมีความรักใคร่ กล้าชี้แจงแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีจิตคิดอนุเคราะห์จะกระทำ อะไรก็ตามก็จะเป็นอุปการะคุณต่อเรา และพร้อมที่จะร่วมสุขร่วมทุกข์ กัน

เนื่องจากบุคคลต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งหลายที่มีชั้นวัยแตกต่างกัน จะต้องกระทำตนเป็นผู้ว่าง่าย สอนง่าย พร้อมทั้งจะยอมรับนับถือ เชื่อฟังบุคคลที่ควรแก่การยอมรับนับถือเชื่อฟัง

เป็นผู้หมั่นขยันในกิจการงานต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่ของตน เป็นผู้ยินดีพอใจในธรรมะคือ พอใจชอบใจในเหตุที่เกิด ความสุข เนื่องจากความสุขเป็นผลดังที่กล่าวมาแล้ว ถ้าหากบุคคลขาด ความพอใจที่จะประกอบเหตุเพื่อให้เกิดความสุข ความสุขก็เกิดขึ้น ไม่ได้

แต่บนเส้นทางของการก้าวเดินไปสู่ความสุขนั้น จะต้อง ใช้ความเพียรพยายาม พร้อมทั้งจะฝ่าฟันอุปสรรคอันตราย ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนเส้นทางของความเพียรพยายามนั้น จนถึง มีการกล่าวกันว่า **ชีวิตคือการต่อสู้** ซึ่งจะต้องต่อสู้กับทุกสิ่ง ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตน ความเพียรพยายามนั้นได้ ทรงสั่งสอนไว้ ทั้งในรูปการป้องกันภัยอันตรายที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิด ขจัดภัยอันตรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วออกไป และ เพียรพยายามเสริมสร้างสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น อะไรที่เป็น

ความดีงาม ความก้าวหน้า ความเกษมเปรมปรีดิ์ ในชีวิต
ก็เพียรพยายามรักษาเอาไว้อย่าให้เสื่อม

แต่ในขณะที่เดียวจะต้องพร้อมที่จะควบคุมจิตใจ ตัวเอง
ไม่ให้ตื่นตระหนกกระสันอยากในอารมณ์ทั้งหลายมากเกินไปพร้อม
ที่จะยินดีพอใจคือ มีความสุขกับสิ่งที่ตนได้มาครอบครองอยู่
และบริโภคใช้สอยอยู่ในขณะนั้น ๆ

ต้องเป็นการดำรงชีวิตในรูปที่มีสติระลึกถึงเรื่องราว
ต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วได้ว่าอะไรเป็นอะไร อะไรควรทำอะไร
ควรประพฤติในขณะทำ ในขณะพูด ในขณะคิด ก็ระลึก
ทันตามเรื่องที่ตนพูด ตนคิด ไม่ให้เกิดความบกพร่อง ผิดพลาด
ขึ้นในการทำ การพูด การคิดนั้น ๆ และเมื่อทำพูดคิดไป
แล้วก็ระลึกได้ว่า ได้พูด ได้ทำ ได้คิด ไปอย่างนั้น ถ้าหาก
เห็นว่าที่ได้พูดทำคิดไปเป็นความผิดพลาดบกพร่องก็ปรับปรุง
แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

ประเด็นสำคัญคือ ต้องมีปัญญาความรอบรู้ถึงความจริง
การจะมุ่งเข้าหาความสุขนั้นบุคคลจะต้องใช้ความเพียรพยายาม
ในการพัฒนาปัญญาตนขึ้นไปจนอยู่ในจุดที่มีปัญญาใน
การบริหารคนคือคุ้มครองตนและรักษาตนเองได้ จึงมีการ
กล่าวไว้เป็นรูปของสุภาสิตว่า

“มีวิชาอยู่กับตัวกลัวอะไรชีวิตไม่ปลดปลงคงได้ดี”

นี่เป็นการชี้ให้เห็นว่า ถ้าบุคคลสามารถใช้ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องพินิจพิจารณารู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตตามความเป็นจริงได้ ก็สามารถแก้ไขป้องกันอันตรายหยุดความทุกข์ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขึ้นได้ หรืออย่างน้อยก็ลดละบรรเทาหลงไปได้

ข้อนี้เพิ่งสังเกตว่าความรู้เท่าทันตามความเป็นจริงที่เราใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น เรารู้ว่าอากาศกำลังจะหนาว ก็จะมีการเตรียมตัวเพื่ออยู่ให้ได้ท่ามกลางอากาศหนาว พยายามรักษาทรัพย์สินสมบัติให้เป็นอันตรายน้อยที่สุด เมื่อจะเกิดร้อน ก็รู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่าอากาศจะร้อนก็พยายามอยู่ให้ได้ ในท่ามกลางอากาศที่หนาวจัดก็พยายามอยู่ให้ได้ ในท่ามกลางอากาศที่หนาว รู้ตามความเป็นจริงว่าน้ำกำลังหลากมา ทำอย่างไรจึงอยู่ได้อย่างปลอดภัย ปลอดภัยอันตราย ในท่ามกลางน้ำที่หลากมา ควรจะป้องกันอย่างไร ควรจะแก้ไขอย่างไร จึงสามารถบรรเทาอันตรายเหล่านั้นที่เกิดขึ้นจากน้ำที่หลากมาได้

ลักษณะความรู้เท่าทันตามความเป็นจริงนั้น ตามปกติแล้วเราก็ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน แม้แต่ขณะที่รับประทานอาหาร ถ้าหากว่ารับประทานด้วยความรู้เท่าทันตามความ

เป็นจริง เช่น อาหารบูด อาหารเสีย เราไม่รับประทานเข้าไป
อันตรายจากอาหารก็ไม่เกิดขึ้น ปลาที่มีก้างอยู่ก็รู้เท่ากันตาม
ความเป็นจริงในขณะนั้นว่าปลามีก้างก็ไม่ตักเข้าปาก ถ้าจะ
รับประทานเอาก้างออกเสียก่อน ก้างปลานั้นก็จะไม่เป็นภัย
เป็นอันตราย เดินไปเจอหลุมบ่อรู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า
ตรงนี้เป็นหลุมเป็นบ่อก็เลี่ยงไป ก็ช่วยให้ไม่ตกหลุมตกบ่อ
เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ลักษณะการรู้เท่าทันตามความเป็นจริง
จึงเป็นเรื่องปกติธรรมดา เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของบุคคล
ทั้งหลาย เพียงแต่ว่าบางเรื่องเราใช้ได้ พอถึงบางเรื่องเกิด
ใช้ไม่ได้เท่านั้นเอง เช่น บางครั้งเราเดินไปสถานที่ใดที่หนึ่ง
ได้กลิ่นแก๊สพิษเข้าเราก็กลิ้งลมหายใจไว้แล้วรีบเดินหนีไป
จากสถานที่นั้นเพื่อจะได้หายใจให้คล่อง แต่ก็มีคนบางคน
ที่เดินเข้าไปท่ามกลางแก๊สพิษ โดยไม่รู้ทันตามความเป็นจริง
ว่าในขณะนั้นตนกำลังหายใจเอาแก๊สพิษเข้าไป ก็ประสบภัย
อันตราย เพราะฉะนั้นคนที่เดินไปท่ามกลางแก๊สพิษจึงมีอยู่ทั้ง
๓ ลักษณะ ลักษณะที่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง แก้ไขทันใน
ขณะนั้นแก๊สพิษก็เข้าไปไม่ได้ กลุ่มหนึ่งรู้เข้าไปคือ สูดแก๊ส
เข้าไประดับหนึ่งแล้วจึงรู้ทีหลัง ก็จะมีภัยอันตรายอยู่ระดับหนึ่ง
บางคนไม่รู้เลยถึงกับสลบไสลไป

เพราะฉะนั้น ภาพต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นภาพที่มีอยู่ปกติ
ธรรมดาแม้แต่ในวงรับประทานอาหารด้วยกัน ร่วมโต๊ะเดียว
กัน คนบางคนไปรับประทานอาหารเป็นพิษเข้า คนบางคนรับไป
น้อยหน่อย คนบางคนรู้กันก็ไม่ได้รับประทานเข้าไป เพราะ
ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นแก่บุคคล ๓ ประเภทนี้ จึงมีความแตกต่างกัน
ถ้าเราตั้งปัญหาถามว่า ทำไมจึงต่างกัน

บอกว่าตัวรู้เท่าทันตามความจริงที่เกิดขึ้น ภายในจิตใจ
ของบุคคลเหล่านั้นนั่นเองที่ทำให้อาการของเขาแตกต่างกัน

เพราะการกระทำของเขาแตกต่างกันจึงทำให้อาการ
ของเขาแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นคำสอนในทางพระพุทธ
ศาสนาจึงมุ่งที่จะสอนให้บุคคลรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
แล้วปฏิบัติตนให้เหมาะสมสอดคล้องแก่กรณีนั้น ๆ แต่จะต้อง
รู้ตามความเป็นจริงที่ถูกต้องชัดเจนและใช้ได้ทัน ก็ทำนอง
เดียวกับเราขับรถไป ถ้าไม่เผลอเรือหลงสี่มหรือปลั่งพลาด
ที่เราเรียกไม่ประมาท ขับรถไปอย่างรู้เท่าทันตามความ
เป็นจริง ในช่วงใดควรจะหยุด ช่วงใดควรจะถอย ช่วงใด
ควรจะชะลอ ช่วงใดควรจะวิ่งเข้า แล้วปฏิบัติไปเหมาะสม
สอดคล้องแก่กรณีนั้น ๆ อุบัติเหตุก็จะไม่เกิดขึ้นแต่เพราะ
ขาดการรู้เท่าทันตามความเป็นจริงที่ทันต่อเหตุการณ์ซึ่ง
บังเกิดขึ้น หรือบางทีก็รู้เข้าไปทำให้แก้ไขปัญหาเหล่านั้น
ไม่ทัน

เพราะแต่ละคนมีลักษณะเหล่านี้แหละ ท่านจึงสอนเพื่อดึงเอาคุณสมบัติที่เรามีอยู่แล้วนี่เองไปพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความรู้เท่าทันตามความเป็นจริงที่กระจายออกไปมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือปัญหาเรื่องของชีวิต จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอยู่ตลอด ชนิดที่เรียกว่าติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ข้อนี้พึงสังเกตว่าชีวิตเราตั้งแต่เกิดมาในโลกนั้นมีสิ่งที่ติดตัวมา ตั้งแต่เกิดเลยถึง ๑๐ ประการด้วยกันก็คือ

ความเย็น ความร้อน ความหิว ความกระหาย การปวด อูจาระ การปวดบัสสาวะ ความง่วงเหงาหาวนอน ความแก่ ความเจ็บ และความตาย

ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตาม ก็จะตกอยู่ในสภาพทั้ง ๑๐ ประการนี้ เพราะฉะนั้นสิ่งทั้ง ๑๐ ประการนี้ ท่านจึงเรียกว่าเป็นสภาวะธรรมคือ **มันเป็นของมันอย่างนั่นเอง** ไม่ว่าจะเป็นคน จะเป็นสัตว์ จะเป็น ผู้ใหญ่หรือจะเป็นผู้น้อย ชาติ ชั้น วรรณะ จะแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม แต่ว่าสิ่งที่เหมือนกันก็คือว่า เขาจะต้องประสบกับ**ความเย็น ความร้อน ความหิว ความกระหาย การปวด อูจาระ การปวดบัสสาวะ ความง่วงนอน ความแก่ ความเจ็บ ความตาย** จนถึงกับมีการกล่าวไว้ว่า

ในอดีตกาลเมื่อมนุษย์เกิดขึ้นในโลกนั้น มนุษย์มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขอยู่เพียง ๖ เรื่อง เท่านั้นเอง คือ *เย็น ร้อน หิว กระจาย ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ* เรียกว่า เป็นปัญหาที่ติดตัวมาแล้วเราก็แก้ไขปัญหาเหล่านี้ ในปัญหาเหล่านี้ เมื่อเรารู้เท่าทันตามความเป็นจริงเราก็บรรเทาปัญหาได้ เช่น ทำอย่างไรจึงจะลดความเย็นลงไปได้ ร้อนจะทำอย่างไรจึงจะอยู่ได้ หิวขึ้นมาแก้ไขอย่างไรจึงจะหายหิว กระจายขึ้นมาทำอย่างไรจึงจะหายกระจาย ปวดอุจจาระขึ้นมาจะทำอย่างไร ปวดปัสสาวะขึ้นมาทำอย่างไร ง่วงนอนแก้ไขอย่างไร เมื่อเขาปฏิบัติได้เขาก็จะอยู่ได้อย่างปกติสุข

ข้อนี้ลองสังเกตว่า บางครั้งเราปล่อยให้ถูกความหนาวเสียดแทงจนเกิดโรคภัยไข้เจ็บ

หมายความว่าอย่างไร

หมายความว่า ขณะนั้นเราไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า หนาวขนาดนี้ควรจะใช้อะไรเป็นเครื่องบรรเทาความหนาว เพราะจริง ๆ ธรรมชาติเหล่านี้เราแก้ไขเด็ดขาดมิได้ ทำได้เพียงการบรรเทา เพราะมันติดมากับชีวิตเรา เวลาหนาวขึ้นมาทำอย่างไรจึงจะหนาวน้อยลง ร้อนขึ้นมาทำอย่างไรจะแก้ไขร้อนน้อยหน่อย หิวขึ้นมา ก็บรรเทาความหิวไปได้ในระยะหนึ่ง ต่อ ๆ ไปก็หิวอีก กระจายขึ้นมา ก็มีลักษณะเช่น

เดียวกัน เราบรรเทาหิวกระหายต่อไปก็หิวกระหายอีก ปวด
อุจจาระ ปัสสาวะบรรเทาไปแล้วต่อไปก็ปวดอีก ครั้นง่วงนอน
เมื่อนอนหลับไปแล้วตื่นขึ้นมาก็กระปรี้กระเปร่าระยะหนึ่ง
และต่อไปก็ง่วงอีก ซึ่งจะเป็นอย่างนี้อยู่ตลอดไป

ดังนั้นท่านกล่าวว่า เป็นสภาวะ ออกจะเป็นสำนวน
บาลีอยู่สักหน่อย ที่ทรงสอนให้พิจารณาว่า "ธรรมชาติมัน
เป็นอย่างนี้ สภาวะมันเป็นอย่างนี้ ไม่มีใครจะหลุดรอดจาก
ความเป็นอย่างนี้ไปได้" ไม่ว่าจะเป็นคนหรือเป็นสัตว์ก็ตาม
แต่ว่าปัญหาใหญ่ในชีวิตอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งแม้จะติดตัวเรามา
ตั้งแต่เกิด แต่จริง ๆ แล้วจิตใจของบุคคลไม่สามารถจะปรับ
ให้สามารถยอมรับความจริงเหล่านี้ได้ ดังนั้น พระพุทธเจ้า
จึงทรงสอนคำสอนไว้บทหนึ่งทรงใช้คำว่า "อภินนฺทิจจเวก
ขณะ" คือให้บุคคลคิดบ่อย ๆ ตลอดถึงนำมาสวดสาธยายไว้
บ่อย ๆ เพื่อค่อย ๆ ปรับจิตใจของเราให้พร้อมที่จะเผชิญหน้า
กับปัญหาเหล่านั้นอย่างรู้เท่าทันตามความจริง สิ่งเหล่านี้
เป็นสิ่งที่ติดมากับความเกิด เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องเป็นอย่างนั้น
คือ

เมื่อเราเกิดมาแล้วไม่มีเครื่องป้องกันด้านทานหรือคุ้ม
ครองรักษาที่ถาวรอย่างจริง ๆ จัง ๆ

เราไม่ยิ่งใหญ่ด้วยตัวของตนเอง เพราะจะตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เยี่ยงชีวิตทั้งหลายที่เคยเกิดมาแล้วในโลก กำลังเกิดอยู่และแม้แต่ที่จะเกิดต่อไป

เพราะฉะนั้น ทุกชีวิตจึงไม่มีอะไรเป็นของของเราจริง ๆ เราเริ่มต้นมาจากไม่มีอะไร แม้แต่การปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา ก็เพียงจุดเล็ก ๆ จุดหนึ่ง และก็ค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้นมา แม้คลอดออกมาจากครรภ์ของมารดาแล้ว เราก็มีแต่หัว ๑ มือ ๒ ตัว ๑ เท้า ๒ เท่านั้นเอง ท่านสรุปรวมว่าเป็นขั้นทั้ง ๕ ประการ สิ่งทั้งหลายนั้นมันเกิดเพิ่มพูนขึ้นมาในตอนหลัง ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินเงินทองหรือพูดง่าย ๆ ว่า ลาภ ยศ สรรเสริญ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเกิดขึ้นเพื่อจะแสดงสถานะของความจริงแห่งตนให้ปรากฏคือ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะมีการดำรงอยู่ชั่วขณะหนึ่งและในที่สุดก็จะเสื่อมสลายไป บางอย่างเราก็เห็นกันได้ใกล้ ๆ ชัด ๆ เช่น การรับประทานอาหาร ก็เป็นการเกิดขึ้น ตัวความอึดที่เกิดขึ้นจากการรับประทานอาหารนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป และในที่สุดก็จะเข้าสู่ความหิวเหมือนเดิม สิ่งทั้งหลายก็มีลักษณะอย่างนั้น เพียงแต่เป็นการดำรงอยู่ในช่วงยาวหรือช่วงสั้นเท่านั้นเอง ในที่สุดก็ต้องเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา

ดังนั้น ท่านจึงเน้นความจริงของชีวิตว่า **ชีวิตแต่ละชีวิตนั้นไม่มีอะไรเป็นของของตนอย่างแท้จริง ทุกคนจะต้องทอดทิ้งสิ่งทั้งปวงไป** สิ่งเหล่านั้นที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของเรา

๑๒

ในตอนหลังจากเราไปก่อน หรือเราตายจากไปโดยสิ่งนั้น
ยังเหลืออยู่ในโลกบ้าง แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วก็คือ เรา
ไม่ได้เป็นเจ้าของสิ่งนั้น ๆ อย่างแท้จริง แต่เนื่องจากภายใน
จิตใจของบุคคลแต่ละคนนั้นเกิดขึ้นมาท่ามกลางความอยาก
มีความต้องการปรารถนาไขว่คว้า อยากรู้ อยากรู้ อยากรู้
ในสิ่งต่าง ๆ สิ่งใดที่ตนยังไม่ได้ ไม่มี ไม่เป็น ก็ไขว่คว้า
ปรารถนาแสวงหากันด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนได้ ตนมี
ตนเป็น เมื่อได้แล้วมีแล้วจะหลงปลาบปล้ำชื่นชมยินดี จะรัก
สิ่งเหล่านั้นอยู่ในระยะหนึ่ง ในที่สุดตนเองจะเกิดเบื่อหน่าย
ในสิ่งนั้นบ้าง สิ่งนั้นเสื่อมสลายไปบ้าง บางครั้งในขณะที่
ยังมีความรัก ความเยื่อใยผูกพันอยู่กับสิ่งหรือบุคคลเหล่านั้น
นั่นเองก็มีการพลัดพรากจากไป ตามธรรมดาของสิ่งนั้นบ้าง
จากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติบ้าง จากการ
กระทำของคนผู้ไม่หวังดีบ้าง หรือแม้แต่จากการกระทำของ
เราเองบ้าง เมื่อบุคคลไม่รู้เท่าทันถึงความจริงในเรื่องที่ตนไขว่
คว้าปรารถนามาโดยปักใจฝังใจและเข้าใจว่า สิ่งเหล่านั้นโดย
เฉพาะที่ดั่งงามจะต้องอยู่กับตนตลอดไป พอสิ่งเหล่านั้นแสดง
ความจริงออกมาให้ปรากฏว่า โดยสภาพที่แท้จริงไม่มีการอยู่
ร่วมกันตลอดไป แต่จะต้องมีการพรากจากเมื่อเกิดพลัดพราก
เกิดสูญเสียนั้นในขณะที่ยังมีความรักความอาลัยอยู่ก็จะเกิด
ความเศร้าโศกเสียใจ ดังนั้นสภาพจิตใจของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย
ท่านจึงกล่าวว่า

**พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่รู้จักเต็ม ไม่รู้จักอึด เพราะเป็น
ทาสของความทะเยอทะยานอยาก ที่เราผูกกันง่าย ๆ ว่า
ดมไม่รู้จักเต็ม**

และเพื่อแสดงความจริงในข้อนี้ให้ปรากฏพระพุทธเจ้า
ทรงอุปมาเทียบเคียงว่า

แม่น้ำนั้นอาจจะเต็มด้วยน้ำ
แต่ว่าแรงปรารถนาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลนั้น
จะไม่มีคำว่าเต็ม คำว่าอึด

ความทุกข์ต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นในชีวิตของเรา เพราะต้องการ
สิ่งใดแล้วไม่ได้ตามต้องการบ้าง

สิ่งที่เรารักใคร่ปรารถนาพอใจเกิดพลัดพรากสูญเสียไป
บ้าง -

ต้องไปเกี่ยวข้องกับคนสัตว์กับสิ่งของที่เราไม่ชอบไม่
พอใจบ้าง

ซึ่งท่านกล่าวโดยสรุปว่า

**ความทุกข์เหล่านี้เกิดขึ้นจากจิตที่ไปยึดมั่นถือมั่น
โดยขาดปัญญารู้เท่าทันถึงความจริงของชีวิต**

เพื่อจะปรับจิตใจของบุคคลให้พร้อมที่จะยอมรับความ
จริงที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดง

ธรรมะไว้โดยวิธีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือเรื่องความคิด
พิจารณาเนื่อง ๆ

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องชี้เหตุที่จะ
ให้เกิดความทุกข์และความสุขเท่านั้น เพราะอันที่จริงแล้ว
ความสุขเป็นผลซึ่งจะเกิดขึ้นแก่บุคคลทั้งหลายแตกต่างกัน
ตามเหตุผลที่บุคคลเหล่านั้นได้สร้างเพื่อให้เกิดความสุขไว้
ไม่เหมือนกัน ในแวดวงของวิชาการปัจจุบัน ได้กล่าวถึง
วัตถุประสงค์ของบุคคลจำแนกออกไปโดยวิจิตรพิสดาร เช่น

ต้องการความรัก ต้องการความอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการ
มีที่พึ่งพำนักอาศัย ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ ต้องการสันตนาการ
ในด้านต่าง ๆ แต่เมื่อเรามองถึงลักษณะของสิ่งของเหล่านั้น ก็คือ
เหตุให้บุคคลได้รู้สึกว่าได้มีความสุขกับการมีความรัก มีความสุข
กับความอบอุ่นและความกับการได้มีที่พึ่งพำนักอาศัยกับการพักผ่อน
หย่อนใจกับสันตนาการ กับความเป็นอิสระเสรีเป็นต้นนั่นเอง

เพราะฉะนั้น ความสุขจึงได้กลายเป็นผลรวบยอดของบุคคล
และสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้แม้ในกลุ่มธรรมะที่ทรงแสดงว่าเป็นโลกธรรม
ธรรมที่เกิดขึ้นแก่ชาวโลกเกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวโลกอยู่ตลอดไปก็คือ
การได้ลาภ การเสื่อมลาภ การได้ยศ การเสื่อมยศ การได้รับความ
สรรเสริญ การถูกนิินทา การได้รับความสุข การได้รับความทุกข์
ลาภ ยศ สรรเสริญ ก็ให้ความสุขแก่บุคคล ผลสรุปจึงคงอยู่ที่ความสุข

นั่นเอง แต่ในแง่ของความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ทุกยุคทุกสมัย คนเรา
ได้รับความสุขแตกต่างกัน มากบ้างน้อยบ้าง

กล่าวโดยสรุปการอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ การที่บุคคลสามารถ
ใช้คุณสมบัติคือ ความเป็นผู้รู้ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และสิ่งที่ไม่
เป็นประโยชน์ของตน แล้วใช้ความเพียรพยายามละเหตุแห่ง
ความทุกข์เสียได้ก็จะเป็นสุขในที่ทั้งปวงและจะเป็นเช่นนี้ตลอด
ไปไม่ว่าในกาลใด ๆ หรือแก่บุคคลใดก็ตาม

ทำไมจึงเป็นกันแบบนี้

ขอเสนอแนวของความคิดด้วยหัวข้อว่า “ทำไมจึงเป็นกัน
เช่นนี้” เมื่อต้องการให้มองความรู้สึกนึกคิดของบุคคลต่าง ๆ
ภายในสังคม ไม่ว่าในยุคใดสมัยใด

มีข้อที่น่าสังเกตอยู่มากเป็นพิเศษ ๒ ประการ คือ
เมื่อมีการกระทำดีของบุคคลอื่น หรือกระทำไม่ดีของบุคคลอื่น
แม้แต่เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นภัยเป็นอันตรายต่อเพื่อน
มนุษย์ด้วยกัน ความรู้สึกของบุคคลที่ประสบกับเหตุการณ์
เหล่านั้น จะมีลักษณะที่แบ่งแยกออกไปอย่างน่าสังเกต จน
กลายเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องยาวนาน

จากการสังเกตสื่อต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ในปัจจุบัน
แนวความคิดในลักษณะนั้นค่อนข้างจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น ความ
สมเหตุสมผล ในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ รู้สึกว่าอ่อนด้อยลงไป
นั่นคือ

ในกรณีที่คนทำความชั่วความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งจะ
เป็นเรื่องของความผิดด้านพระธรรมวินัย หรือความผิดใน
ด้านกฎหมายของบ้านเมืองก็ตาม จะมีคนกลุ่มหนึ่งรู้สึกสะใจ
รู้สึกพอใจ มีความคิดรุนแรงที่จะให้บุคคลนั้น ประสบภัย
อันตรายความพิบัติมากกว่า หรือเหมาะสมแก่กรรมที่เขา
ได้กระทำไว้

ข่าวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์บางคราว เช่น มีการจับกุมบุคคลที่กระทำความผิดกฎหมายคนใดคนหนึ่ง จะมีคนเข้าไปมองดูบุคคลนั้นกันเป็นอันมาก เวลามีการกระทำแผนประทุษกรรม แต่ละคนจะแสดงอาการกระหึ้นกระหือรือที่จะเข้าไปทำร้าย จนถึงกับบางคนรุนแรงตะโกนให้ฆ่าบุคคลเหล่านั้นเสียเลย แม้บางคราวจะไม่ถึงขนาดนั้น แต่จะมีการวิพากษ์วิจารณ์ ตำนานิตีเขียนโดยอาศัยบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่กระทำความชั่วความผิดนั้น จะมีลักษณะแปลกคือ

ดึงคนอื่นซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

สังคมที่มีลักษณะโน้มเอียงทำนองนี้เป็นอันมาก ตัวอย่างที่เห็นชัด คือ เรื่องของสมณะ ซี พราหมณ์ เป็นปัญหา มาแต่โบราณ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแสดงไว้เป็นอันมาก บุคคลที่อยู่ในกลุ่มสมณะ พราหมณ์ หรือที่ท่านเรียกว่า สมณะ ซี พราหมณ์ หากกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะมีการตำหนิกัน และด่าว่ากันแพร่หลาย และคนที่ถูกด่านั้น จะนำมาด่ากันหมดทั้ง ๆ ที่คนทำผิดเพียงคนสองคนเท่านั้นเอง

เป็นเพราะอะไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ข้อที่น่าสังเกตก็คือว่า พันธะยศัยของคนเรานั้น ประกอบด้วยความรู้สึกอย่างหนึ่งที่บาลีท่านใช้คำว่า วิหิงสา

คือความเบียดเบียน รู้สึกสะใจพอใจในความพิบัติ เดือดร้อน
ของบุคคลอื่น ต้องการทำเรื่องซึ่งไม่ใหญ่โตอะไรเท่าไร ให้
แผ่วงกว้างออกไปเพื่อให้กลายเป็นภาพที่น่าขยะแขยงชิงชัง
รังเกียจ ทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น? แน่نونเป็นการกระทำไป
ด้วยอารมณ์อาจจะทำไปเพราะความโกรธบ้าง ความเบียด
เบียนบ้าง ความแ่งดีบ้าง ถ้าบุคคลนั้นตนมีความรู้สึกเฉย ๆ
หรือมีความรู้สึกชิงชังอยู่ก่อน

แต่ในแง่ของความเป็นจริงแล้วก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้นเสมอไป
เพราะในความรู้สึกนึกคิด ของคนเรานั้น มีความรักความชัง
อยู่ในคนทั้งหลาย คนใดที่ตนมีความรักมีความผูกพันอยู่ แม้
คนเหล่านั้นจะกระทำ ความชั่วความผิด กลับมีการปกป้อง
มีการเข้าข้างกัน จนกลายเป็นอาการอคติ ที่เราเรียกว่า
ฉันทาคติ คือความลำเอียงเพราะอาศัยความรักใคร่ผูกพัน
กันเป็นการส่วนตัว

ตกลงว่า เมื่อมีคนกระทำความชั่วความผิดนั้น ความผิด
เหล่านั้นจะมากหรือน้อยก็ตาม จะมีการแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม
คนทั้ง ๒ กลุ่มนั้น จะใช้เหตุผลส่วนตัว คือ

เหตุผลหนึ่งอาจมาจากความคิดเบียดเบียน อาจจะมี
เกิดมาจากความโกรธ อาจจะมีเกิดมาจากการแ่งดี จะพยายาม
ละเลงความผิดนั้นให้เปโระเปื่อนไปถึงบุคคลอื่นด้วย เช่นมี

ข่าวเกี่ยวกับการกระทำของพระ ในทางไม่เหมาะไม่ควร
ขึ้นมาสักรูปสองรูป เวลามีการพูดวิพากษ์วิจารณ์นั้นจะใช้
คำว่า พระเดี๋ยวนี้เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึง
การละเลยข้อเท็จจริงที่ตนนำเสนอต่อผู้ฟังในขณะนั้น ๆ

คำว่าพระเดี๋ยวนี้ กับพระรูปนั้นรูปนี้มีความหมายแตกต่างกัน พระเดี๋ยวนี้ย่อหมายถึงรวมถึงพระทุกรูปที่มีชีวิตอยู่ในขณะนี้จะถูกดำเนินตามไปด้วย แต่ว่าพระรูปนั้นรูปนี้จะเป็นการบ่งชี้เป็นรูป อันแสดงถึงความเห็นที่เกิดขึ้นจากความคิดในทำนองเบียดเบียนในแง่ดี หรือความโกรธ จะพยายามเพิ่มความรุนแรง ให้ร้ายป้ายสีแก่คนอื่น ข้อนี้เป็นเพราะอะไร? เพราะคนบางพวกจะมีความคิดที่เป็นอคติแม้ความจริงคนจะผิดเท่าที่เขาทำผิดก็ตาม ในแง่ของความจริง อาจไม่ต้องไปมองไกลจนถึงกับสังคมหรือประเทศชาติ เหมือนกับครอบครัวมีลูก ๓ คน ลูกคนหนึ่งทำผิด ลูกอีก ๒ คนจะต้องถูกลงโทษด้วยหรือ นั่นคือแง่ของความจริง ถ้าเราไปลงโทษลูกหมดทั้ง ๓ คน ทั้งที่ทำผิดคนเดียว พ่อแม่แทนที่จะได้รับการเคารพนับถือว่าเป็นผู้มีความยุติธรรมก็จะกลายเป็นคนลำเอียงไป

ฉะนั้น การยกย่องหรือการดำเนินคน ความจริงแล้วก็คือกฎเกณฑ์ ของกรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ พระพุทธศาสนานั้นเป็นกรรมวาที แต่เป็นเรื่องแปลกที่พอเกิดปัญหา

ขึ้นมา ปรากฏว่าชาวพุทธเราได้ละเลยกฎของกรรมไปอย่าง
น่าเสียดาย

อันที่จริงในการกระทำความไม่ดีของบุคคลอื่น แน่นอน
การมองจะต้องมองปัญหา ๒ ด้าน ด้านหนึ่งก็คือด้านของ
พระธรรม ด้านหนึ่งก็คือด้านของพระวินัยหรือกฎหมาย
กฎหมายก็เอาเฉพาะคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางกฎหมาย
ที่จะจัดการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ส่วนในด้าน
ของธรรมะนั้น ท่านสอนให้มองกลับไปเป็นหลักของพระพุทธ
ศาสนาที่ว่า

การกระทำอะไรก็ตาม ตามหลักของพระพุทธศาสนา
นั้น แม้แต่การให้ทาน การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ให้สังเกต
ดูเวลาเราถวายทานเป็นต้นนั้น ตอนสุดท้ายที่กล่าวคำถวาย
จะจบลงด้วย คำว่า เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่
ข้าพเจ้าทั้งหลาย เป็นต้น จะเห็นว่าวัตถุประสงค์ ก็คือ การ
กระทำอะไรก็ตามบุคคลจะต้องตั้งคำถามขึ้นมาและตอบ
คำถามให้ได้ว่า จะทำอะไร จะทำไปเพื่ออะไร ทำไปแล้ว
จะได้ประโยชน์อย่างไร

การทำความดีนั้น เรามุ่งประโยชน์อันมีลักษณะเกื้อกูล
อำนวยความสะดวกให้แก่เราพรรคพวกเพื่อนฝูงต่าง ๆ เราได้
สัมผัสในขณะนั้น ๆ จากหลักการสำคัญนี้ เมื่อมองกลับไป

ที่การรู้สึก มองกลับมาถึงการแสดงความสะใจ ความมัน
ในอารมณ์อันเกิดจากการวิพากษ์วิจารณ์ การกระทำไม่ดี
ของบุคคลอื่นนั้น ถ้าจะลองตั้งปัญหาถามว่า เราทำไปเพื่อ
อะไร ทำไปแล้วได้ประโยชน์อะไร มันแก้ไขปัญหาได้ไหม?

คำตอบก็คือ ไม่ได้แก้ปัญหอะไรให้ดีขึ้นมาเลย กลับ
สร้างปัญหา เพิ่มปัญหาโดยไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้อง
เป็นเช่นนั้น เพราะที่จริงแล้วสมมติว่าเขามีความผิดตัวเราเอง
ก็มิได้เป็นศาลที่จะไปตัดสินวินิจฉัย สมมติว่าเราเป็นศาล
ก็ต้องผ่านกระบวนการความยุติธรรมตามขั้นตอนของกฎ
หมาย ที่กำหนดเอาไว้

มุมมองจากสายของธรรมะในฐานะ ที่เราไม่ได้มีส่วน
รับผิดชอบในการวินิจฉัยตัดสิน ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม เรา
มีหน้าที่มองจากสายธรรมะ ในธรรมะนั้นจะมีอยู่หลายระดับ

ระดับหนึ่ง พระพุทธเจ้าจะทรงสอนเรื่องความชั่ว เรื่อง
คนชั่ว เพื่อให้บุคคลเกิดหวาดกลัวในการกระทำความชั่ว
และผลที่เกิดขึ้นจากความชั่ว ซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้รับในขณะ
นั้น ๆ หรือในขณะต่าง ๆ การสอนในแนวนี้จะสอนไปถึงเรื่อง
เปรต สัตว์นรก การเกิดไปเป็นสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งประสบ
ความทุกข์ทรมานในกายภาคหน้าทั้งหมดนั้น ก็คือต้องการให้
บุคคลไม่กระทำบาปทั้งปวง เพราะผลบาปนั้นจะทำความทุกข์

ความเดือดร้อนมาสู่บุคคลผู้กระทำ ถ้าทำระดับเดียวกันก็
จะรับผลระดับเดียวกันและจะเป็นเช่นนั้นอยู่ทุกยุคทุกสมัย

เมื่อเรามองจากจุดนี้จะเห็นได้ว่า แทนที่เราจะเดินไปตาม
หลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้งดเว้น เป็นเหมือนกับคนที่
ตกลงไปในหลุมสกปรก เราน่าจะช่วยเหลือ หรือน่าจะเรียก
คนมาช่วยเหลือ แต่กลับกระโดดลงไปหลุมให้เพื่อนสิ่ง
สกปรกร่วมไปกับเขาจึงช่วยอะไรไม่ได้ กลับเป็นการเพิ่ม
จำนวนคนเพื่อนสิ่งสกปรกให้มีมากขึ้นโดยไม่จำเป็น

คนที่เขาทำผิดกฎหมายนั้น เขาผิดเรียบร้อยแล้ว
เขากำลังจะต้องผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จึงไม่มี
ความจำเป็นอะไรที่จะต้องไปด่าเขา เพราะด่าเขาก็ไม่ได้เพิ่ม
ความผิดอะไรให้แก่เขา เขาก็ผิดเท่าที่เขาผิดแต่ว่า เรานั้นไม่ได้
ทำผิดมาก่อนเรากลับมาเพิ่มความผิดด้วยการไปด่าไปซ้ำ
เติมเขา บางครั้งแสดงอาการกระหึ้นกระหือรือจนถึงกับ
ลงมือประทุษร้ายเขา ได้อะไรขึ้นมานอกจากเพิ่มคนทำผิด
กฎหมายขึ้นมาอีกคนหนึ่ง บางคนถึงกับตะโกนให้ฆ่าเขา
สมมติว่า เกิดมีใครทำตามโดยไปฆ่าเขาเข้าจริง ๆ เราก็จะ
กลายเป็นผู้สั่งให้ฆ่า ตกลงว่าเรามีค่าตัวเท่ากับเขาพวกนั้น
ความจริงเราไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องลดตัวลงไปทำ
เช่นนั้นแต่ก็มีการกระทำในลักษณะนี้กันอยู่มาก

นั่นคือความรู้สึกซึ่งเกิดขึ้นจากความเบียดเบียน จากความแ่งดี ความโกรธ ทำให้ขาดเหตุผลไป **อาศัยการทำชั่วของบุคคลอื่นมาเป็นเครื่องมือในการกระทำชั่วของตน** แปลกดีไหม

อีกระดับหนึ่ง เช่นมีข่าวคราวเกี่ยวกับพระซึ่งหรือหากันอยู่ ไปพบในที่บางแห่งญาติโยมบ้าง พระบ้างมาบอกให้ฟัง ญาติโยมบางคนบอกว่า เดี่ยวนี้เลิกตักบาตรแล้วคงรู้สึกว้ากัเหลือเห็นที่ได้พูดประโยคเหล่านี้ออกไป สง่างามยิ่งนัก ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ได้เลิกตักบาตร แล้วได้อะไรขึ้นมา?

ถามว่า ทำไมเป็นเช่นนั้นละโยม ก็เล่าเรื่องพระที่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถามต่อไปอีกว่า แล้วมันเกี่ยวอะไรกับโยม และตอนที่เขาดี ๆ นั้น โยมได้อะไรจากเขาก่อนที่เขาจะเกิดเรื่องโยมก็ไม่ได้อะไรจากเขาใช่ไหม? โยมก็อยู่อย่างที่โยมอยู่ แต่ว่าพอเขาทำไม่ดีขึ้นมาโยมก็หยุดทำความดี เพื่อจะได้ไม่ติดตามเขาไปด้วยอย่างนั้นหรือ นี่เป็นวิธีการของชาวพุทธแน่หรือ?

บางทีพระก็มาบอกว่า ญาติโยมไม่ยอมทำบุญตักบาตร โดยอ้างเหตุผลเดียวกัน

นี่คือการอาศัยการกระทำไม่ดีของบุคคลอื่นมาเป็นเครื่องมือ ในการหยุดทำความดีของตัวเอง ทำไมจึงเป็นกันเช่นนี้?

พระพุทธเจ้าไม่ได้สอน และคนดีในโลกนี้ ไม่ได้สอน ในลักษณะนี้ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่สมเหตุสมผล ขาดเหตุขาดผล ของบุคคลผู้นั้นเอง

ให้ลองสังเกตดู คำสอนที่เป็นหัวใจซึ่งเราเรียกว่า ศีลสมาธิ ปัญญา ที่เน้นโอวาทปาติโมกข์ว่า **การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้สมบูรณ์ การทำจิตให้ผ่องแผ้ว** จะพบว่าไม่มีการสอนในลักษณะให้อาศัยความช่วยเหลือของเขา มาทำความชั่วของเรา หรืออาศัยความช่วยเหลือของเขา มาหยุดทำความดีของเรา แต่พระพุทธเจ้าสอนให้อาศัยความช่วยเหลือของเขา มาหยุดการกระทำชั่วของเรา หรือว่าไม่พยายามที่จะกระทำความชั่ว ป้องกันไม่ให้ความชั่วบังเกิดขึ้นภายในชีวิตของเรา แม้แต่ความชั่วความผิดพลาดของเราเอง เกิดผิดพลาดแล้วก็ทรงสอนให้สำรวมระวังต่อไป ความเจ็บปวดรวดร้าว ความทุกข์ทรมานจากการกระทำความชั่วนั้น เราได้รับแล้ว จึงไม่ควรจะรับอีก แต่ควรหยุดการกระทำเหตุที่เกิดผลเป็นทุกข์ ความเดือดร้อน เมื่อทำได้เช่นนั้นความทุกข์ความเดือดร้อนก็จะไม่เกิดขึ้นแก่เราต่อไป

นี่คือลักษณะความคิดที่เป็นการเบียดเบียน ทำให้ไม่จริง เป็นกันเช่นนี้ เป็นปัญหาด้านจิตใจซึ่งแก้ไขได้ยากยิ่ง แต่เมื่อเห็นโทษด้วยตนแล้วควรแก้ไขมิใช่หรือ?

ความคิดที่เราพูดกันว่า *ดีทนายาติ ชั่วทนายาติ* นั้นเป็นความคิดแบบโลกไม่ใช้เป็นความคิดระดับธรรมะ เพราะจริง ๆ แล้ว ใครดีคนนั้นก็ดี ใครไม่ดีคนนั้นก็ไม่ได้ มันเป็นเรื่องของคนคนเดียว แต่ทำไมต้องไปหาต้องไปเบียดคนอื่น เพราะว่าคุณมักจะไปดึงคนอื่นเข้ามาให้รับผิดชอบไปด้วยในเรื่องเหล่านั้น เช่น ข้าราชการอาจมีทุจริต คอร์รัปชัน ก็พี่น้องเรานั้นแหละ แต่ไม่ใช่ทุกคน บางคนก็พูดหน้าเฉย ตาเฉย โดยขาดความรับผิดชอบว่า ข้าราชการเดี๋ยวนี้ คอร์รัปชันทั้งนั้น พูดอย่างนั้นได้ยังไง ขาดเมตตาธรรม ขาดเหตุผล ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีข้อมูลในการพูด ในการนำเสนอความคิดของตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ คำพูดที่เรียกว่า *วชิสุจริต* นั้นจะต้องมีพื้นฐานมาจากเมตตา

ในทางพระพุทธศาสนานั้น แม้แต่การโจทก์กันด้วยอาบัติ พระพุทธเจ้าทรงบังคับไว้ในพระวินัย ให้มีเมตตาจิตใจทรมองให้บุคคลเหล่านั้น รอดพ้นจากอาบัติ ทำตนให้บริสุทธิ์จากอาบัติ ตามเงื่อนไขของพระวินัยที่กำหนดเอาไว้ แล้วโจทก์เขาต่อหน้าโจทก์ในท่ามกลางสงฆ์ พื้นฐานความคิดต้องมีเมตตา

จิตใจ ถ้าใจทด้วยความโกรธ สงฆ์จะไม่รับฟังการใจทใน
ลักษณะนั้น

นั่นคือ เงื่อนไขที่เป็นวิธีฝึกปรือจิตใจของบุคคล แม้จะ
เข้าแก้ปัญหาด้านวินัยก็ต้องมีเมตตาจิตต่อบุคคลซึ่งเราจะ
เข้าไปแก้ปัญหา คล้าย ๆ กับการจะวินิจฉัยตัดสินคดีต่าง ๆ
ผู้พิพากษาต้องวางใจเป็นกลางมีความรู้สึกว่า ใจทกับจำเลย
ก็เป็นผู้ที่ตัวเองจะต้องพิจารณาหาความเป็นธรรม ให้แก่เขา
ทั้งสอง เท่านั้น ไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเราเป็นเขา หรือพวกเรา
พวกเขาต่อบุคคลทั้ง ๒ ฝ่าย

อย่างที่บอกไว้แล้วว่า เอาเข้าจริงปรากฏว่า ถ้าบุคคลนั้น
เป็นพรรคพวกเราเป็นเพื่อนเรา เป็นญาติพี่น้องของเรา กลับ
ไม่ยอมละเลงความชั่วให้แปดเปื้อน แต่จะพยายามริดรอน
ตัดรอนความชั่วให้น้อยลง หรือมีการปกปิดกลบเกลื่อนกัน
เพื่อให้ผิดมากเป็นผิดน้อย ผิดน้อยเป็นไม่ผิดไปเลย

การแสดงออกในลักษณะอคติเช่นนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่า
เป็นการปฏิบัติธรรม เพราะอาศัยความรู้สึกที่ประกอบด้วย
ความรัก ความชัง ใจก็แกว่งไป กลายเป็นความลำเอียง
ในขณะที่เดียวกันพื้นจิตซึ่งเหมือนกับสัญชาตญาณดิบ ซึ่ง
มีอยู่ภายในจิตใจของสัตว์โลกทั้งหลายนั้น ต้องการความสะใจ
ต้องการความมันที่เห็นความวิบัติ ความเดือดร้อนของบุคคลอื่น

มีการวิพากษ์วิจารณ์ มีการกล่าวร้าย ดำหนิ ท้วงติง บุคคลอื่น ซึ่งความจริงมันแก้ปัญหอะไรไม่ได้ บางทีคนที่เราดำหนิท้วงติงอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ เรากลับมาสูญเสียเวลาพูดวจิทูจริตไป โดยไม่ได้เกิดประโยชน์ แก้ปัญหาไม่ได้ ทั้งกลับสร้างปัญหาให้สูญเสียเวลา *ในการทำความดี* ของตัวเอง ออกไปอย่างน่าเสียดาย

อีกอย่างหนึ่ง ให้สังเกตว่า การไม่เคารพกฎเกณฑ์ของกรรมที่อาศัยความเบียดเบียนเป็นพื้นฐานนั้น เอาเข้าจริงไม่ได้เฉพาะจุดนั้น เพราะอะไร เพราะเวลามีการกระทำ ความดี กลับไม่ได้ลากให้คนอื่นมีส่วนร่วมด้วย เมื่อมีใครกระทำความดีขึ้นสักคนหนึ่งจะพูดถึงเฉพาะบุคคลนั้นเท่านั้น

น่าจะมองกลับไปอีกมุมหนึ่งว่าทำไมเวลาคนทำความดีชั่วจึงได้ลากให้เพื่อนคนอื่นด้วย แต่เวลาทำความดีทำไมไม่ยกย่องสรรเสริญคนอื่นด้วย เพื่อให้ความดีหอมกระทบบุคคลอื่นไปด้วย

สมมติว่าพระทำดี ซึ่งแต่ละวัน ๆ ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นแสน ๆ รูป ทำไมไม่ยกย่องท่านเหล่านั้น หรือข้าราชการดี ๆ ที่ท่านทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับงานราชการงานของบ้านเมือง มีอยู่เป็นอันมาก ทำไมไม่ยกย่อง แล้วยกย่องข้าราชการทั้งปวง ทำไมคนทั่วไปจึงทำไมค่อยได้ เพราะว่าใจคนนั้นมีความริษยา ทนเห็นความดีงามของบุคคลอื่นไม่ได้

ฉะนั้น เมื่อใครก็ตามทำดี เรื่องใดที่ปฏิเสธเขาไม่ได้ คนริษยาจะพยายามพูดถึงความดีของเขาให้น้อยที่สุด เพราะภายในใจนั้นรุ่มร้อนด้วยแรงริษยา ไม่พร้อมที่จะอนุโมทนาชื่นชม ยินดีในความดีของบุคคลทั้งหลาย

แนวความยุติธรรม ความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม ที่เราเรียกร้องต้องการกันมาก ปัจจุบันนี้ก็พยายามเรียกร้องในเรื่องนี้กันมากเหลือเกิน แต่ในแง่ของความเป็นจริงโดยทั่วไปแล้ว คนเป็นจำนวนมากมีความพร้อมที่จะให้ความเป็นธรรม ความยุติธรรม ความเที่ยงธรรม แก่บุคคลอื่นหรือไม่

ความคิดในระดับนี้ ความจริง ไม่ใช่เรื่องสลัษัษัช้อนอะไร เพียงแต่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ถ้าเราไม่ผิด คนอื่นประนามว่าเราผิด เราก็ไม่ต้องเสียใจ แล้วคนที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนผิด เพียงแต่ว่านามสกุลเดียวกัน เป็นพระด้วยกันเป็นสามเณรด้วยกัน เป็นนิสิตนักศึกษาด้วยกันเป็นข้าราชการด้วยกัน แล้วถูกคนอื่นเขาตำหนิว่าด่ากระทบหรือด่าตรง ๆ ก็ตาม โดยที่เขาไม่ได้กระทำความผิดเหล่านั้น มันเป็นความยุติธรรมสำหรับคนเหล่านั้นแล้วหรือ

แต่ละชีวิตนั้น เจอปัญหาในลักษณะนี้กันมาแล้ว ปัญหาที่น่าศึกษาก็คือว่าทั้งสองความคิดที่เกิดขึ้นจากแรงริษยา

กับแรงวิหิงสา ที่เวลานี้เรามีคำฮิตขึ้นมาอีกคำหนึ่งคืออหิงสา อหิงสานั้นมีกันไม่ค่อยได้หรอก มีแต่วิหิงสาเพราะมีแต่การ เบียดเบียนกัน การประทุษร้ายกันแม้แต่คนซึ่งไม่รู้เรื่องอะไร กับเขาเลยกลับ ถูกสาตโคลนให้เปื้อน ซึ่งที่จริงนั้นคนอื่น ทำเปื้อน แต่ถูกดึงให้มาเปื้อนคนที่ไม่ได้ทำเข้าไปด้วย

ปัญหาเหล่านี้ พระพุทธเจ้าเองตอนทรงตรัสรู้ใหม่ ๆ ประทับเสวยวิมุตติสุขอยู่ทรงทัศนาลोकด้วยทิพย์จักขุ ทรงมองเห็นปัญหาเหล่านี้ รับสั่งไว้ว่า

การไม่เบียดเบียนกัน คือการสำรวมระวังในสัตว์ทั้งหลาย นั้น เป็นความสุขในโลก

คนสัตว์ในโลกนี้ ต้องการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข แต่ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามรื้อฟื้น พยายามทำเหตุแห่งความ ไม่สงบให้เกิดขึ้นเรื่อย ๆ แล้วก็เรียกร้องความสงบบางทีดู แล้วคล้าย ๆ กับคนกำลังไปนั่งฟังเทศน์กันอยู่ มีเสียงซุบซิบกัน เบา ๆ มรรคทายกกลับตะโกนบอก ฟัน้องให้สงบหน่อย เสียง ดังกว่าที่เขากระซิบเสียอีก นี่มันอะไรกัน เป็นการเพิ่มความ ไม่สงบหรือว่าเป็นการสร้างความสงบ ถ้าต้องการสร้างความ สงบเขาไม่ใช่วิธีการเช่นนั้น

การเบียดเบียนการประทุษร้ายกันนั้น เกิดขึ้นจากแรง ของความเบียดเบียนที่เรียกว่า วิหิงสา บางครั้งเขาไม่ได้ทำ

อะไรให้เราเดือดร้อน แต่เพราะเราต้องการความมั่นคงต้องการ
ความสะอาด ก็เลยไปซ้ำเติมบุคคลเหล่านั้นจนมีการพยายาม
ดึงคนอื่นให้เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง
กัน

ในขณะที่เดียวกัน เรื่องของความริษยาท่านแสดงว่า

ความริษยาทำให้โลกพินาศ

มองกลับไปปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในบ้านเมือง
แม้ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ หรือแม้แต่ที่เกิดขึ้นเป็นมหายุทธสงคราม
โลกสองครั้งมาแล้วนั้น ถ้าเราวิเคราะห์เจาะลึกถึงสาเหตุ
จริง ๆ แล้วจะพบว่า แรงผลักดันที่สำคัญจนกลายเป็นมหา
ยุทธสงครามขึ้นมา นั้น ก็เพราะแรงความเบียดเบียน แรง
ริษยา และคงจะเป็นเช่นนี้อยู่เรื่อยไป

การจะแก้ปัญหาแบบถาวร ให้คนทุกคนลดความเบียด
เบียนดับความริษยานั้นคงเป็นไปได้ แต่ว่าทำอย่างไร
บุคคลผู้เป็นพุทธศาสนิกชน จะมีจิตสำนึกที่มีความเมตตา
กรุณา พร้อมทั้งจะอนุโมทนาชื่นชมยินดีในความดีงามของ
บุคคลอื่น เวลาคนทำชั่วทำผิด พร้อมทั้งจะทำจิตให้มีอุเบกขา
แทนที่จะซ้ำเติมเขา เพื่อความสะอาดใจของตน

ให้ลองสังเกตว่า โครงสร้างการครองชีวิตของคนเรานั้น
พระพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติ

ชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมแล้ว ธรรมะก็จะคุ้มครองรักษา
บุคคลนั้น

ในกรณีของบุคคลทั้งหลายจึงทรงสอนให้ เราสร้างความรู้
รู้สึกที่ประกอบด้วยเมตตาในฐานะที่เราอย่างน้อยก็เป็นเพื่อน
ร่วมโลกเดียวกัน สำนวนธรรมะว่า เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิด แก่
เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นอย่างที่สุดแผ่พรหมวิหารกัน

เวลาประสบความทุกข์ความเดือดร้อนก็ใช้กรุณา มี
ความสงสารเขา อย่างน้อยก็ตั้งความปรารถนาที่จะเห็น
เขาหลุดจากความทุกข์ ถ้าขวนขวายด้วยกายด้วยวาจา ด้วย
ทรัพย์สิน หรือสงเคราะห์ด้วยเงินทองได้ก็พยายามกระทำ
เวลาเขามีความเจริญก้าวหน้านั้น ไม่สนใจว่าเขาเป็นใคร เป็น
คนที่เขารักหรือเป็นคนที่เราชังก็ตามถ้าเขามีความเจริญ
ก้าวหน้าด้วยผลของความเพียรพยายามของเขาเอง เราก็
พร้อมที่จะอนุโมทนาชื่นชมยินดี ไม่มีความจำเป็นอะไรที่
จะต้องริษยาเพราะถ้าเราไม่ได้ความดีก็อย่าให้เราเสียความดี

การริษยาคนอื่นนั้นจะเห็นว่า นอกจากเราไม่ได้แล้วเรา
ยังจะต้องเสียอีกด้วยคุณภาพจิตของเราก็ตกต่ำลงไป

ในกรณีที่เกิดการเบียดเบียนนั้นควรทำใจให้หยุดไว้
ด้วยอุเบกขาพิจารณาตามกฎของกรรมที่สวดสาธยายกันว่า

เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผล
ของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรม
เป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้จะดีหรือชั่วก็ตาม เขา
จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ไม่จำเป็นอะไรเลยที่เห็น
บุคคลอื่นเขาตกลงไปในโคลนแล้ว เราจะกระโดดลงไปให้
เพื่อนโคลนด้วย อยู่ข้างบนไม่ดีกว่าหรือ ถ้าอยู่ในวิสัยอะไร
ที่จะช่วยเหลือกันได้ก็จะช่วยเหลือกัน ถ้าช่วยเหลือกันไม่ได้
ก็ทำใจให้สงบ คือถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ อย่าไปสร้างปัญหา
คล้าย ๆ กับมีไฟไหม้ขึ้นมา ถ้าเราช่วยได้ก็ควรจะช่วย แต่
ถ้าช่วยไม่ได้อย่าเข้าไปจุ่มจ้าน เข้าไปทำเป็นไทยมุง สร้าง
ปัญหาให้เจ้าหน้าที่เขาปฏิบัติงานลำบากปัญหานี้จึงมาจบ
ลงด้วยคำถามว่า **ทำไมจึงเป็นกันเช่นนี้**

แน่นอน เบื้องหลังซึ่งเป็นพฤติกรรมทั้งหมดนั้น เป็น
ภาพสะท้อนมาจากแรงฤทธิ์ของความเบียดเบียนและความ
ริษยาซึ่งแต่ละอย่างนั้นพร้อมที่จะนำความพิบัติเดือดร้อน
อย่างรุนแรงให้เกิดขึ้น มาช่วยลดความรุนแรงของเพลิงริษยา
และเพลิงวิหิงสา ลงไปได้บ้างหรือไม่ เพราะถ้าทำได้จะได้
รับพรจากใครหรือไม่ก็ตาม ชื่อว่าได้สร้างเหตุให้เกิดพรด้วย
ตนเองแล้วในขณะนั้น ๆ.